

**Мукачівський державний університет
Факультет туризму та готельно-ресторанного бізнесу
Кафедра туризму і географії**

Дипломна робота

ОС «Магістр»

на тему: **«Проблеми розвитку туристичної інфраструктури регіону (за матеріалами статистичної звітності Закарпатської області)»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи Тм-2

Касинець Х.М.

Керівник: д.філос.н., проф. Шандор Ф.Ф.

Рецензент: к.е.н., доц. Нестерова С.І.

Мукачево – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕДУМОВ І РІВНЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В РЕГІОНІ.....	6
1.1. Туристична інфраструктура: сутність та основні поняття.....	6
1.2. Концептуальні підходи та засади розвитку туристичної інфраструктури регіону.....	13
1.3. Класифікація та основні елементи туристичної інфраструктури.....	18
1.4. Основні чинники, що впливають на розвиток туристичної інфраструктури.....	27
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	33
2.1. Сучасний стан туристичної інфраструктури України	33
2.2. Взаємовплив підприємств туристичної інфраструктури і національного туризму в Україні	41
2.3. Соціально-економічні передумови та сучасні тенденції розвитку туристичної інфраструктури Закарпатської області.....	45
2.4. Транспортна інфраструктура як складова туристичної інфраструктури регіону	56
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ.....	65
3.1. Проблемні аспекти розвитку туристичної інфраструктури в Україні.....	65
3.2. Основні напрямки екологізації туристичної інфраструктури.....	70
3.3. Перспективні напрями удосконалення туристичної інфраструктури Закарпатської області.....	74
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах глобалізації туризм став одним із найбільш динамічних та найприбутковіших галузей економіки у багатьох розвинутих країнах світу. Одним із важливих елементів без якого неможливий стабільний розвиток туризму в країні залишається туристична інфраструктура.

Саме за таких умов на сучасному етапі розвитку туристичної інфраструктури України та туризму загалом, виникає необхідність поглибленого дослідження та вивчення механізмів функціонування туризму за кордоном та в Україні для того, щоб використовуючи міжнародний досвід вивести вітчизняний туристичний ринок на певний рівень конкурентоспроможності.

Звісно, що розвитку міжнародного туризму в Україні передують ряд соціально-економічних факторів та базується на певних засадах, що склалися на території нашої країни. Також варто зазначити, що за наявності значного туристичного потенціалу та усіх передумов для успішного розвитку туризму на теренах нашої держави у нас майже повністю відсутні практичні інструкції щодо раціонального використання, планування, просування та економічного механізму функціонування туризму, відсутність туристичної інфраструктури на необхідному рівні. Усе це в сукупності призвело до того, що туризм в Україні розвивається повільними темпами, хоч із постійною динамікою. У той же самий час по усьому світу спостерігається збільшення обсягів внутрішнього та зовнішнього туризму, дозволяючи, країнам, які ще вчора вважали країнами з низьким економічним розвитком, стати процвітаючими.

Таку різницю між світовим та вітчизняним туризмом можна пояснити тим, що світовий ринок має більш досконалу та розвинену туристичну інфраструктуру та стратегію просування туристичних продуктів, що важко сказати про Україну.

Дослідженням проблематики розвитку туризму та туристичної інфраструктури набули значних обертів у другій половині ХХ століття.

Вагомий внесок у процес дослідження теорії і практики міжнародного туризму зробили відомі зарубіжні та вітчизняні вчені: Квартальнов В., Котлер Ф., Кох А., Мюллер Б., Александрова А., Кифяк В.Ф., Любіцева О.О., Воскресенський В., Заячківська Г., Самко О.О. та інші.

Метою роботи є вивчення та дослідження сучасного стану та проблем туристичної інфраструктури України, розробка заходів, які допоможуть покращити стан туристичної інфраструктури на основі досвіду європейських країн, а також практичне використання туристичного потенціалу України для підвищення конкурентоспроможності на світовому туристичному ринку.

Для досягнення мети дослідження у дипломній роботі поставлені такі завдання:

- уточнити сутність та види туристичної інфраструктури;
- розкрити концептуальні підходи та засади розвитку туристичної інфраструктури регіону;
- здійснити класифікацію та визначити основні елементи туристичної інфраструктури
- визначити взаємовплив підприємств туристичної інфраструктури і національного туризму в Україні;
- розглянути та систематизувати основні соціально-економічні передумови та сучасні тенденції розвитку туристичної інфраструктури Закарпатської області;
- здійснити оцінку сучасного стану туристичної інфраструктури та туризму в Україні;
- оцінити перспективи та шляхи вдосконалення та розвитку туристичної інфраструктури як основного чинника підвищення конкурентоспроможності України на міжнародному туристичному ринку;
- обґрунтувати основні напрямки екологізації туристичної інфраструктури.

Об'єкт дослідження: туристична інфраструктура Закарпатської області.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні питання з розвитку

туристичної інфраструктури України.

Методи роботи. Методичними засадами дипломної роботи є положення економічної теорії та теорії суспільної географії, які стосуються проблематики конкурентоспроможності інфраструктури в туристичному бізнесі. При виконанні дипломної роботи були використані наступні методи дослідження: логічно-теоретичний (при дослідженні сутності та класифікації туристичної інфраструктури); історичний (при систематизації основних концепцій розвитку туристичної інфраструктури у часі); статистичні, прогнозування та економіко-математичні методи.

Інформаційною основою роботи є офіційні звіти та аналітичні публікації Всесвітньої туристичної організації, матеріали економічних досліджень Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Департаменту туризму та курортів, українські та зарубіжні статистичні збірники, аналітичні та прикладні праці українських та зарубіжних вчених.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що результати можуть бути враховані в процесі розробки стратегії розвитку туристичної інфраструктури України.

Обсяг та структура роботи. Дипломна робота загальним обсягом 97 сторінок складається зі вступу, трьох розділів, висновків, та містить список використаних джерел із 90 найменувань.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження теоретичних та практичних аспектів щодо удосконалення туристичної інфраструктури України та підвищення конкурентоспроможності Закарпатської області на світовому ринку дали підставу зробити наступні висновки:

1. У процесі дослідження та викладу теоретичного матеріалу було узагальнено основні туристичні терміни, розкрито сутність поняття «туристична інфраструктура» та її основні елементи, також було розглянуто історичний ланцюг встановлення туристичної інфраструктури.

2. У даній роботі суттєвий наголос було зроблено саме на історичні передумови розвитку туристичної інфраструктури та туризму загалом для того, щоб краще зрозуміти фактори впливу на туристичну інфраструктуру і її розвиток в умовах сучасності.

3. У даній роботі левову частку дослідження відведено саме туристичній термінології, адже вона відіграє роль своєрідного фундаменту дослідження та розвитку туризму в Україні, також за допомогою теоретичних узагальнень нам вдалось виявити чіткі закономірності у трактуванні таких понять як «туризм», «подорож» та «туристична інфраструктура».

З'ясовано, що «туристична інфраструктура» представлена спорудами, транспортним сполученням, закладами харчування та розміщення туристів, прикордонними службами та кордонами, все це в сукупності і відповідає законодавству України.

4. Систематизовано ряд проблем, насамперед, це стосується законодавчого підґрунтя туристичної діяльності України, адже станом на сьогодні в українському законодавстві не існує чіткого та конкретного визначення туристичної термінології та конкретного плану дій щодо розвитку міжнародного туризму в Україні, які б відповідали реальному стану речей і міжнародним стандартам, такий підхід не дозволить Україні швидко вийти на міжнародний туристичний ринок. Тому, нами було запропоновано ряд заходів

щодо просування туристичного ринку України і взаємодії сектору туризму з іншими галузями економіки. Після проведеного аналізу було виявлено важливу проблему, яка перешкоджає сталому веденню туристичного бізнесу. Державні органи не володіють повною інформацією про ситуацію на місцях, а подекуди не зовсім достовірні статистичні дані не дозволяють раціонально оцінити сучасний стан туристичної інфраструктури загалом по регіонах. Паралельно з цими показниками, ми зробили висновок, що в Україні прослідковується чітка тенденція у напрямку розвитку та стабільності туристичного ринку України.

5. Доведено, що Закарпатська область одна із найколіоритніших областей Західної України цьому свідчать гуцульські фестивалі та сезонні культурні заходи, наявність всіх необхідних передумов для ведення гірсько-лижного туризму без врахування ризику сезонності. Помірно-континентальний клімат створив комфортні умови, а хороша транспортна розв'язка забезпечили області можливість якісному обслуговування туристів. Такі туристичні центри як: Мукачево, Косино, Рахів стали центрами тяжіння іноземних та внутрішніх туристів.

6. Згідно отриманих даних тенденція розвитку внутрішнього туризму на національному рівні суттєво впливає на регіональний рівень у тому числі в Закарпатській області. Це у свою чергу означає, що низький рівень інфраструктури регіону і туризму зокрема, прямо пропорційно залежить від нераціонального використання туристичного потенціалу України на міжнародній арені. Дані результати можна пояснити рядом причин, такими як: світова економічна криза 2008 року; нестабільність національної валюти; протистояння на Майдані у 2014 році; відсутність реформ; відсутність політичної волі; відсутність професійних кадрів у органах влади тощо.

Всі ці аспекти в сукупності призвели до суттєвого зменшення внутрішніх та зовнішніх туристичних потоків; формування завищених цін; відсутності сервісу обслуговування на необхідному рівні; зростання популярності серед українських туристів міжнародних напрямків.

7. З'ясували і проаналізували основні проблемні аспекти та сучасний стан туристичної інфраструктури і дійшли висновку, що необхідно сформувати комплекс конкретних дій задля вирішення наявних проблем. Даний комплекс дій сформований на основні тактичних та стратегічних дій і містить у собі такі складові: формування державних інституцій; визначення стратегічних напрямків розвитку туристичної інфраструктури та міжнародного туризму; формування коректної законодавчої бази; формування маркетингового плану; інструменти реалізації державної політики у сфері туризму; законне забезпечення виконання даних рішень та постанов.

8. Використавши терміни та основні елементи туристичної інфраструктури та врахувавши статистичні дані з'ясовано і прогнозовано головну тенденцію розвитку туристичної інфраструктури у іноземних країнах і вплив цих процесів на його розвиток на теренах нашої держави.

9. Дані компоненти напряму залежать один від одного і для максимального вирішення наявних проблем вони повинні бути виконаними та запущеними у дію, що у результаті активує динамічний розвиток міжнародного туризму та інфраструктури в Україні загалом та на регіональних рівнях.

10. Однією з інноваційних тенденцій розвитку як туристичного бізнесу так і його інфраструктури як в Україні, так і в усьому світі є орієнтація на екологічність. Сьогодні дедалі більшої популярності набуває рух за охорону навколишнього середовища. Піклуючись про екологічну рівновагу, люди дедалі частіше змінюють свої звички й уподобання.

Більшість сучасних видів туризму є екологічно небезпечними для довкілля, викликаючи ряд незворотних змін у природних екосистемах. Поєднуючи інформацію про впливи різних видів туризму на навколишнє середовище, розроблено узагальнюючу схему, яка чітко визначає для кожного з них відповідні шляхи екологізації туристичної діяльності.

Загальні шляхи екологізації туристичної діяльності:

- здійснення заходів по зниженню хімічного забруднення;

- проведення контролю за шумовим забрудненням, визначення допустимих рівнів шумів;
- модернізація транспортних засобів;
- використання екологічно чистих видів транспорту;
- регулювання та організація збору та вивезення сміття;
- організація екоосвітніх програм;
- проведення моніторингу за станом компонентів навколишнього середовища;
- здійснення консультацій з екологічної естетики та поведінки для туристів;
- встановлення відповідальності за порушення законодавства;
- контроль за концентрацією туристичних потоків;
- підготовка кваліфікованих фахівців – гідів з екологічною освітою;
- розробка екологічного паспорту території;
- організація ефективного екологічного менеджменту і управління.

В Україні державне регулювання екологізацією туризму повинно реалізуватись шляхом економічного, правового й адміністративного впливу через нормативно-правові акти; державні та міждержавні стандарти; ліцензування окремих видів діяльності; державні цільові програми й плани; фінансово-податкове, грошово-кредитне, тарифне регулювання; інвестиційну, антимонопольну, соціальну, екологічну політику тощо.

Екологізація туристичної діяльності та туристичної інфраструктури повинні стати пріоритетним завданням на державному й регіональному рівнях

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>